

Biljke za Božić – lepe i korisne

Автор(и): Растителна заштита
Дата: 28.12.2022 Брой: 12/2022

Једна од божићних традиција налаже да сваки дом током празничне сезоне буде лепо украшен. Важан део божићне атмосфере су биљке које симболизују празник. Поред добро познате божићне јелке, постоји још неколико биљака које нису само део божићног духа, већ су и веома тражене у фармакологији и народној медицини.

Божихна звезда (*Euphorbia pulcherrima*), или пуансетија како је комерцијални назив биљке, цвета за Божић и њени прилиски формирају облик звезде. У свом дивљем стању, божихна звезда је зимзелен жбун који достиже висину до 3–4 м, за разлику од украсних собних хибрида, који достижу висину од само 30–40 цм. Најчешће сорте које се гаје код куће су Фридом, Кортез, Стар и Лило и њихови шарени облици. Последњих година популаран је и сорт Миленијум – са великим црвеним цветовима, који је узгојила немачка фирма Фишер.

Њени листови су елиптични са јасно израженим нервима и дугим петељкама. На врховима стабљика, листови се мењају и формирају розету која поцрвени и подсећа на „звезду“. Прави цвет се састоји од неколико малих цветића смештених у центру обојене розете.

Биљка потиче из тропских области Мексика и Гватемале, али цвет са љубичастим листовима постао је традиционални божићни симбол у Америци, западној Европи и, већ неколико година, и у Бугарској.

Бели имел је лепа биљка повезана са легендама око Божића, од којих је једна пољубац испод обешеног имела. Традиција потиче из скандинавске митологије, где је имел симбол лепоте, здравља и плодности. У ствари, *Viscum album* је врста биљке из породице *Santalaceae* *Santalaceae*, и укључена је у списак лековитих биљака. То је једна од посебних врста паразитских биљака јер има зелене листове који могу да врше фотосинтезу, али јој је потребна биљка домаћин од које ће упијати воду и минералне соли. Назива се хемипаразит.

Бели имел је једна од ретких паразитских биљака у Европи која паразитира директно на стабљикама биљака домаћина.

У савременој медицини користе се листови заједно са гранчицама, или само листови; они се беру у марту и априлу.

У народној медицини, бели имел се сматра биљком која помаже обогаћивању организма калцијумом, што је важно за коштани систем. Регулише крвни притисак (и код хипертоника и код хипотоника) и побољшава здравље срца, помаже код хормонског дисбаланса код жена у периоду недуго пре и после почетка менопаузе, отклања метаболичке поремећаје, користи се за лечење атеросклерозе и епилепсије. Бели имел такође лечи нередовну менструацију, болести бубрега, женску неплодност, бронхијалну астму, нервне поремећаје, паничне нападе и анксиозност, вртоглавицу, поремећај равнотеже, несаницу и главобољу.

Божични кактус је омиљена собна биљка са живим цветовима, која је име добила због периода цветања: од почетка новембра до краја јануара. Назива се и божични кактус јер биљка припада породици Cactaceae. Њен ботанички назив *Schlumbergera* потиче од чувеног француског узгајивача кактуса Фредерика Шлумбергера.

У свом природном окружењу, то је мали жбун чије се стабљике више пута разгранављају у облику лепезе. На предњем врху терминалних сегмената формирају се цветни пупољци и цветови. Расте у шест сорти које се јављају у планинама источног Бразила.

Потиче из влашних бразилских шума, где цвета као епифит на стаблима и корену дрвећа у жеку тропског лета, што се поклапа са најхладнијим временом зиме у Бугарској.

Шлумбергеру имају ваздушне коренове који упијају воду из влажности ваздуха и хранљиве материје из кишних капи. Цветови су левкастог облика, обично ружичасти или беличасто-ружичасти (међутим, култивари узгојени у расадницима могу имати и наранџасте, жуте или црвене цветови), и имају 20–30 латица.

Божиковина (*Ilex*), или самодивски чемпрес, такође се назива и *Ilex*, је зимзелен бодљикав жбун који обично достиже висину до 3 м, али често достиже величину и облик дрвета, високог 10–12 м. Њен латински назив *Ilex* потиче од „зимзеленог храста“ (*Quercus ilex*). Повезана је са шумама ловора које су некада покривале медитерански регион.

Биљка је сеновољна и налази се углавном у влажним и сеновитим шумама источне букве, претежно у суптропској и прелазној ка умереној медитеранској зони. У Бугарској се налази углавном у шумама планине Странце и на западу у области Малко Трново у резерватима „Витаново“ и „Средока“, али и у Родопима, Средњој Гори, Странци и Беласици; укупно је прилично ретка биљка. *Ilex* такође воли сунце. Неки од њених шарених облика захтевају више светлости. Воли влажна тла. Размножава се веома тешко – и из семена и из резница. Вероватно је зато *Ilex* тако ретка и вредна врста.

Божиковина (*Ilex aquifolium*) је добро позната по свом атрактивном зимзеленом лишћу и светлоцрвеним плодовима, што је чини популарним избором за баште и пејзажно уређење. Веома често, одсечене гране божиковине користе се у цветарству за божићне украсе, венце или лепе корпе и букете, у комбинацији са другим биљкама. Међутим, не знају сви да је то омиљена храна јелена, који воле да грицкају нежне листове доњих грана.

Занимљиво је да је божиковина у шумским условима развила јединствен одбрамбени механизам да се заштити од гладних јелена. Када јелен угризе листове божичне биљке, дрво реагује стварањем

бодљикавих листова на доњим гранама, који су мање укусни шумским животињама. То омогућава дрвету да настави да расте чак и под константном претњом биљоједа.

Шиљасти листови који почињу да расту као одговор на повећано интересовање јелена су много тврђи од глатких, сјајних листова које божиковина производи под нормалним условима. Шиљасти листови су такође мање хранљиви од нормалних листова, што значи да је мања вероватноћа да ће их јелен јести.

Одбрамбени механизам код божиковине је такође ефикасан против штеточина и патогена, и представља запањујући пример како су биљке еволуирале да се прилагоде свом окружењу.

У фармакологији се користе листови биљке. Они садрже алкалоиде и теобромин и имају лаксативно дејство и дијафоретички ефекат, ефекат смањења температуре код плевритиса, шарлахне грознице, тифуса и малих богиња, и диуретички ефекат – код асците, гихта и реуматизма. Њихова примена је унутрашња, као инфузија или одвар, а у хомеопатији – за лечење болести зглобова и очију.

Хипеаструм (*Hippeastrum*) је род луковичастих монокотиледоних биљака из породице *Amaryllidaceae*. Њихов уобичајени назив је амарилис, али их не треба мешати са биљкама које припадају правом роду *Amaryllis*, који припада истој породици. За разлику од њих, природна распрострањеност хипеаструма је у тропским и суптропским зонама Америка, где расту углавном као геофити, мада се налазе и епифитски

представници. Хипеаструми су међу најраспрострањенијим украсним биљкама, а данас су узгојени многи разноврсни култивари са различито обликованим и обојеним цветовима.

Амарилис је собни луковичасти цвет са огромним црвеним, ружичастим и жутим цветовима, а у многим земљама је уобичајено да се ова биљка поклања за божићне празнике. Симболизује топлину и гостољубље.

Време сађења: од октобра до краја априла. Саде се у не превише широке саксије; довољно је да има ширине два прста између луковице и ивице саксије, али је пожељно да саксије буду дубље. Луковице се не закопавају потпуно; једна трећина луковице мора да остане изнад површине земље. Лети развијају велики коренов систем, који расте из базе луковице, због чега саксија мора бити дубока. Од свих луковичастих биљака, амарилис је најлакше натерати да цвета. То се може постићи у затвореном или на отвореном и у продуженом временском периоду, од децембра до краја јуна.